

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 13.03.2018
Vår ref.: 201203842-159
Arkiv: 511
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Jørgen Kocbach Bølling
22959854/jboe@nve.no

Oversendelse av klager på vedtak om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vedtak av 08.12.2017 om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for bygging og drift av Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk i Birkenes kommune, Aust-Agder fylke er påklaget. Tiltakshaver er E.ON Wind Norway, branch of E.ON Wind Norway (E.ON). NVE har mottatt 10 klager, herunder en underskriftskampanje.

Alle klagenes er gitt innen klagefristen og tilfredsstillende de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningslovens kapittel VI. NVE har forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33.

Vi kan ikke se at noen av klagenes gir grunnlag for å endre vårt vedtak. Klagenes oversendes derfor Olje- og energidepartementet (OED) for endelig avgjørelse.

Bakgrunn for saken

NVE ga 08.12.2017 E.ON konsesjon og ekspropriasjonstillatelse til å bygge og drive Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Birkenes kommune, Aust-Agder fylke. Det ble gitt konsesjon til et anlegg med samlet installert effekt inntil 85 MW.

Da E.ON søkte konsesjon for et vindkraftverk i Birkenes 30.04.2013 var søknaden basert på en konsekvensutredning for tre nærliggende planområder; Storehei, Oddeheia og Bjelkeberget. NVE ga 28.03.2014 E.ON konsesjon for å bygge og drive Storehei vindkraftverk. Med bakgrunn i kapasitetsforholdene i regionalnettet besluttet NVE samtidig å stille Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk i bero. NVEs vedtak av 28.03.2014 ble påklaget, og OED endret NVEs vedtak for Storehei vindkraftverk til gunst for klagerne, og meddelte avslag i brev av 11.08.2016.

Etter at OED avslo Storehei vindkraftverk, ba E.ON om at NVE tok stilling til konsesjonssøknaden for Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk. NVE tok da saken til behandling, og fattet vedtak om konsesjon 08.12.2017. NVE har i dette vedtaket gjort en ny vurdering av tilleggsinformasjonen om støv og skyggekast. NVE har også vurdert temaet naturmangfold nærmere, jf. Olje- og energidepartementets klageavgjørelse i saken, samt nettkapasitet, energiproduksjon og adkomstvei. Øvrige tema er etter NVEs vurdering tilstrekkelig vurdert i Bakgrunn for vedtak av 28.03.2014.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsvæien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Konsesjonsbehandling etter energiloven er en avveining mellom tekniske og økonomiske forhold og miljø- og samfunnsvirkninger. Hvis et omsøkt anlegg anses å være til større fordel enn ulempe for samfunnet, kan det gis konsesjon etter energiloven. Alle vesentlige forhold som kommer frem gjennom konsesjonsprosessen vurderes og hensyntas ved skjønnsutøvelsen.

NVE har mottatt 10 klager på vedtaket. Følgende har påklaget vedtaket: Lillesand og omegn Turistforening, Anne-Gerd Væting Sunde, Christer Birkeland, Naturvernforbundet i Vest-Agder, Trond Harstad, Kjell Asdal, Steinar Ånesland (på vegne av flere naboer), Trygve Løland, Motvind – folkeaksjonen mot vindmøller i Birkenes (Motvind) og Frank Væting.

I dette notatet har NVE sammenfattet de innkomne klagen og kommentert de vesentligste klagegrunnene som er fremsatt. NVE viser til notatet Bakgrunn for vedtak av 28.03.2014 og NVEs vedtak av 08.12.2017 for beskrivelse av saksbehandlingsprosessen, sammenfatning av innkomne merknader og NVEs vurderinger.

Sammenfatning av klager

Anne-Gerd Væting Sunde skriver i brev av 08.01.2018 at de har en eiendom i Risdalen, mellom Oddeheia og Bjelkeberget. Sunde mener at NVEs argumentasjon for å gi konsesjon basert mål om å oppfylle landets forpliktelser knyttet til EUs fornybardirektiv er ensidig og feil. Dette begrunnes med at det alt er gitt mer enn tilstrekkelig med konsesjoner. Sunde skriver at det er fremlagt en rekke høringsuttalelser fra kunnskapsrike organisasjoner og foreninger, som begrunner hvorfor tiltaket burde ha vært avslått. Dette knyttes til virkninger for naturmangfold, landskap, støy, skyggekast, friluftsliv og forringet bo- og livsmiljø. Videre mener hun at kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, slik OED påpeker i avslag for planområdet på Storehei. Videre påpekes økningen i turbinstørrelse og økning i virkninger og mangelfulle støykart og støyvurderinger. Sunde mener at NVEs vedtak var forutbestemt, og at NVE ikke tar hensyn til livskvalitet og gode oppvekst- og bomiljøer i området. Hun etterspør en vurdering av virkninger for eiendomsverdier og avbøtende tiltak, og appellerer til Fremskrittspartiet om å snu det hun mener er en evig rasering av naturområdet.

Lillesand og Omegn Turistforening skriver i brev av 13.12.2017 at NVEs vedtak påklages, som følge av virkninger for deres hytte på Trotto, som de mener blir verdiløs som følge av tiltaket. Det vises til tidligere klage på konsesjonsvedtaket for planområdet på Storehei datert 19.04.2013. At tiltaket nå kun omhandler Oddeheia og Bjelkeberget endrer ikke deres vurdering. På dette grunnlag bes det enten om at NVEs vedtak omgjøres, eller at OED benytter forurensningslovens § 17 til å innløse Trottohytta.

Christer Birkeland m/flere skriver i e-post av 09.01.2018 at de som eiere av fritidsboligen Ramsebu påklager NVEs vedtak. Hytta ligger ved Ramsetjønn inne i planområdet på Bjelkeberget, og de mener at tiltaket vil ødelegge både naturområdet og hytta. Birkeland skriver at tiltaket er lokalisert sentralt i Agders viktigste område for tilnærmet urørt natur, og at områdets verdi som rekreasjonsområde ikke er tillagt tilstrekkelig vekt. Dette sees i sammenheng med at inntektene i tiltaket i hovedsak vil tilfalle utenlandske interesser og at kraften fra tiltaket vil eksporteres. Videre sees det i sammenheng med virkninger for naturmangfold, herunder mulige virkninger for hubro, orrfugl og tiur.

Birkeland skriver at det er begått en saksbehandlingsfeil i medhold av Forvaltningsloven § 27, da de som grunneiere ikke har blitt tilsendt NVEs vedtak. Videre mener de at ordfører i Birkenes har opptrådt uetisk og ut over sine fullmakter ved å være utelukkende for tiltaket. De påpeker at det har vært svært forskjellige meninger om saken i kommunen, og mener at økonomiske goder har veid for tungt i det endelige ja-vedtaket. Birkeland er også skeptisk til at ordfører i denne saken står som saksbehandler i kommunen. Dette mener de er et brudd på god forvaltningsskikk, der det skal gå klare skiller mellom politisk og administrativ side.

Naturvernforbundet i Vest-Agder skriver i brev av 08.01.2018 at de påklager NVE vedtak. De påpeker at NVE legger produksjon av fornybar energi til grunn for de positive siden av prosjektet, og konstaterer at NVE ikke lenger argumenterer for måloppnåelse i landets fornybarmål eller som et nødvendig prosjekt i den norsk/svenske sertifikatordningen. Dette sees i sammenheng med landets økende el-overskudd, mellom 10 og 19 TWh, som også forventes økt på grunn av mer nedbør. Naturvernforbundet mener at NVE argument for å gi konsesjon basert på at det er positivt med 270 GWh ny fornybar energi ikke kan begrunnes, og heller ikke tillegges vekt. Den eneste nytten av prosjektet vil da være eiendomsskatt for kommunen og kjøp av varer og tjenester ved etablering og drift av tiltaket.

Naturvernforbundet viser til Miljødirektoratets veileder om naturvern og naturmangfoldlovens formålsparagraf, og mener at NVE ikke har tillagt naturen tilstrekkelig egenverdi. Dette er ikke-materielle verdier, som ikke inngår i de økonomiske vurderingene av prosjektet, som for øvrig også vurderes som utilstrekkelige i NVEs vedtak. Naturvernforbundet påpeker sertifikatordningen, som de mener at kan påføre norske strømforbrukere en kostnad på i størrelsesorden 200-400 millioner kroner i de 15 årene ordningen varer, avhengig av sertifikatverdi. Dette nevnes ikke i NVEs vedtak. Sammen med manglede verdisetting av naturtap medfører dette at prosjektet gir større ulemper enn fordeler. På dette grunnlag bestrider de konklusjonen om at de positive sidene er overveiende i forhold til ulempene prosjektet medfører.

Naturvernforbundet påpeker at de største utfordringene vi står overfor er tap av biologisk mangfold og klimaendringer. Dette knyttes ikke bare til tap av rødlistearter, men til mål om å stoppe tilbakegangen av naturtap, herunder enkeltarter og bestander. De minner i denne sammenheng om Bern – og Bonnkonvensjonen, der NVE har påtatt seg internasjonale forpliktelser for å bevare artsrikdom. Tap av biologisk mangfold har ikke stoppet opp, til tross for at Norges ansvar er forsterket i påfølgende avtaler og gjentatt av Stortinget, senest i stortingsmelding 21 (2004-2005). Naturvernforbundet fremhever en rekke arter som krever store arealer til hekking, spillplasser og leveområder, og som vil bli berørt. Flere av disse artene er rødlistet. Videre viser de til OEDs avgjørelse i Storeheisaken, der det fremgår at det er mulig at viktige naturtyper og rødlistearter ikke er avdekket, og at det er en risiko for skade på naturmangfold. OED har påpekt at føre-var- prinsippet må inngå i vurderingen av denne saken. Naturvernforbundet understreker også OEDs vurdering av at virkninger for fugl bør ha vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet. Videre viser de til Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agders høringsuttalelse og skriver at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven § 8. Dette bes vektlagt i klagebehandlingen. Manglede utredning av flaggermus påpekes også.

Naturvernforbundet minner om at INON er truet, og at sammenhengende naturområder er prioritert sikret for fremtiden. Deler av det berørte området er relativt uberørt og INON. Naturvernforbundet mener at Topdalens vesthei har stor verdi som friluftsområde for en stor del av regionens 140 000 store befolkning. Området ligger i kort avstand fra Kristiansand, med nærhet til Europa og har derfor vesentlig verdi for tilreisende som søker naturopplevelser og stillhet. Dette er et potensial som sannsynligvis vil øke i årene framover, og gi fremtidige muligheter for reiseliv. Birkenes kommune har vurdert og klassifisert områdene som friluftsområder. Virkninger for friluftsliv er vurdert som lavt klassifisert i konsekvensutredningen. Naturvernforbundet mener verdisettingen for Bjelkeberget som friluftsområde ikke er i tråd med områdets reelle verdi. Vindturbinene vil dominere landskapsbildet over et stort område som bl.a. omfatter Storehei, som er et svært viktig friluftsområde. I denne sammenheng påpeker de at Miljødirektoratet opererer med et influensområde avhengig av terreng på minimum 10 ganger konsesjonsområde som vil bli vesentlig påvirket av vindturbinene.

Når det gjelder det vernede Tovdalsvassdraget viser Naturvernforbundet til § 49 i naturmangfoldloven og mener vindturbiner i begge områdene vil ha vesentlig negativ innvirkning på verneverdiene med lys, lyd og visuell forurensing. Dette mener de at må vektlegges i vurderingen.

Trond Harstad skriver i brev av 09.01.2018 at han påklager NVEs vedtak. Han mener at NVEs argumentasjon er for svak og at beslutningsgrunnlaget i saken er utilstrekkelig. Harstad skriver at tiltaket vil gi store visuelle virkninger for landskapet i Birkenes og endre opplevelsesverdien av området, spesielt for mennesker som søker stillhet og urørt natur. Området er et yndet friluftsområde for store deler av Agderbyen, med Kristiansand, Grimstad og Lillesands 150 000 innbyggere. Med henvisning til OEDs avslag i Storeheisaken mener Harstad at det er skandaløst at det er meddelt konsesjon uten at det er foretatt grundige feltanalyser. Harstad påpeker at NVEs hovedargument for å gi konsesjon er 270 GWh ny fornybar energi. Dette imøtegås med at området mellom Senumstadbua og Brokke allerede er et overskuddsområde, og at det knyttes store kostnader til utbygging for å kunne ta imot mer strøm.

Harstad stiller spørsmål til det positive kommunestyrevedtaket i saken, som er fattet med en stemmes overvekt. Dette sees i sammenheng med at det rett før vedtaket ble fremlagt lovnader om 3 millioner kroner i økonomisk kompensasjon til støyutsatte fastboende rundt tiltaket. Dette bes vurdert i klagebehandlingen.

Harstad finner det uforståelig at NVE ikke har krevd oppdaterte støykart for 4 MWs turbiner før vedtaket. Han skriver at mange fastboende i Birkenes vil bli berørt av støy, og han finner det urovekkende at NVE sin beslutning ikke er basert på oppdaterte og korrekte kart som angir riktig høyde, riktig installert effekt, riktig plassering og dertil oppjusterte støysonekart.

Motvind skriver i brev av 12.01.2018 at de påklager NVEs vedtak. De mener at det er meddelt tilstrekkelig med konsesjoner til at landets mål innen fornybar energiproduksjon og elsertifikatmarkedet kan nåes uten dette anlegget. Motvind skriver at det nå er gitt konsesjon til nesten fire ganger så mye vindkraft som målsettingen tilsier. Motvind mener at NVE ikke har tatt hensyn til at det allerede er gitt mye natur i Agder til både vannkraft og vindkraft og at totalbelastningen på landsdelen er for stor. Motvind stiller spørsmål ved både bedrifts- og samfunnsøkonomien i prosjektet, og til forutsetningen om at fordelene i prosjektet er klart større enn ulempene. Dette sees i sammenheng med at investeringene stort sett tilfaller utenlandske selskaper, mens norske forbrukere får en elsertifikatregning på i størrelsesorden 200 millioner kroner. Inntekter til kommune og grunneiere forventes å bli mindre enn dette, og tiltaket vurderes å sløse både med områdets verdifulle natur og økonomiske ressurser. Klimavirkninger av norsk vindkraft vurderes som høyst omdiskutert. Tiltaket vil kunne gi lokale goder, men verdireduksjon på hus og hytter og tap av livskvalitet og friluftsliv i stillhet og ro er ikke vurdert. Motvind ber om at OED ser nærmere på prosessen der tiltakshaver inngikk avtale med kommunen om avbøtende tiltak rett for kommunevedtaket ble fattet med knappest mulig flertall.

Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk er lokalisert i nedbørsfeltet til det vernede Tovdalsvassdraget. Motvind mener etablering av Oddeheia og Bjelkeberg vindkraftverk forringer verneverdiene for vassdraget vesentlig og dermed er i strid med Verneplan for vassdrag og Forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. På dette grunnlag stilles det tvil til NVEs vurdering om at tiltaket ikke er et omfattende inngrep som vil påvirke vassdraget. Vassdragets unike verdi som referansevassdrag synes ikke å være tillagt avgjørende vekt. Motvind mener NVE burde tatt hensyn til at Tovdalsvassdraget er det eneste større vassdraget i Sør-Norge som renner fra fjell til fjord og som er praktisk talt upåvirket av lokale forurensninger og ødeleggende kraftutbygging. Motvind minner om at nedre del av vassdraget er et av de viktigste friluftsområdene i regionen.

Motvind mener konsesjonen er gitt i strid med naturmangfoldlovens § 8 - 12. De mener også at tiltaket kan påføre dyr unødige påkjenninger og belastninger og dermed er i strid med dyrevelferdloven § 3.

Motvind viser til OEDs klageavgjørelse i Storeheisaken, der departementet blant annet skriver at virkninger for fugl har vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet og viser til Føre-var prinsippet i Naturmangfoldloven. Motvind mener at NVE bagatelliserer disse momentene i sitt vedtak for Oddeheia og Bjelkeberget og dermed ikke tar tilstrekkelig hensyn til OEDs vurdering av de negative virkningene av et vindkraftverk i området. Motvind er uenig i at tilpasninger i detaljplanen/MTA oppfyller naturmangfoldlovens § 8-12 og mener NVE i sitt konsesjonsvedtak i realiteten åpner for at føre-var-prinsippet nedfelt i loven kan fravikes.

Motvind mener at beslutningsgrunnlaget er utilstrekkelig for flere rødlistede arter, deriblant hubro. For hubro er det kritikkverdige at ikke nye effektive metoder for kartlegging er tatt i bruk. Forekomsten av rødlistede eller sårbare arter av lav, planter, insekter, amfibier, reptiler eller pattedyr (flaggermus) er dårlig kartlagt i utbyggingsområdet. Området har i dag et relativt urørt preg og kan fungere som leveområde for mange truede eller sårbare arter. En utbygging vil gi området preg av et industriområde og sannsynligvis endre naturmangfoldet. Det vil være faglig vanskelig og uforutsigbart å vurdere hvordan inngrepene påvirker enkeltarter og naturtyper, og Motvind mener det er lite sannsynlig at småskala-endringer i plassering av vindturbiner, nettilknytning og veier har reell mulighet til å avbøte de samlede virkningene av inngrepene. Fragmenteringen av leveområdene og tapet av biologisk mangfold vil også påvirkes av økt ferdsel som følge av veiutbygging, økt hogst som følge av økt tilgjengelighet og det lyd- og synsinntrykket anlegget gir dyr og fugler som lever i området.

Motvind skriver at NVE bare legger vekt på naturtyper av viktig regional eller nasjonal verdi og rødlistede fuglearter/fuglearter av nasjonal forvaltningsinteresse. Det tas følgelig ikke hensyn til lav, planter, insekter, amfibier, reptiler eller pattedyr. Dette finner de oppsiktsvekkende, sett i sammenheng med at konsekvensutredningen var mangelfull når det gjaldt kartlegging av arter i disse gruppene. Det påpekes at vindkraftverk kan påvirke sårbare flaggermusarter som tusse-, troll- og storflaggermus.

Motvind påpeker at NVE ikke har vurdert hvordan tiltaket kan påvirke fisk i Tovdalsvassdraget, og opplyser om flere forskningsarbeider som viser at lavfrekvent lyd påvirker laksefisk, ål og andre fiskearter. Fisk hører et annet frekvensspekter enn mennesker, og kan påvirkes av lydbølgene i vann. Dette kan påvirke fiskens atferd, og anvendes for å skremme fisk bort fra kraftverk og liknende. Motvind finner ikke grunnlag for å hevde at bygging av et vindkraftverk langs Tovdalseelva vil påvirke vandring og opphold av laksefisk og/eller ål, men poengterer at verken konsekvensutredningen eller NVEs saksbehandling belyser om dette kan være et problem eller ikke, og at beslutningsgrunnlaget i saken vurderes som for dårlig.

Motvind mener at støy kan bli et problem for fastboende på Senumstad, Rislå, Fossane, Søre-Herefoss og Væting, i tillegg til en rekke fritidseiendommer. De kan ikke forstå hvorfor NVE ikke har krevd oppdaterte støykart basert på 4 MW turbiner, all den tid det skrives at dette er en sannsynlig turbinstørrelse. Dette kreves oppdatert før konsesjonsspørsmålet avgjøres. Videre mener de at det bør stilles krav utover at støyen holdes innenfor dagens grenseverdi på 45dBA L_{den} som et årsgjennomsnitt! Dagens regime med årsgjennomsnitt vil medføre at naboene vil måtte leve med lengre perioder hvor det støyer mye mer enn 45 dB. Etter Motvinds mening bør OED kreve at støygrensen for vindkraftverk skal beregnes som et døgnsnitt og ikke et årsgjennomsnitt.

Siden det pågår arbeid med oppdatering/innskjerping av støyforskriften for vindkraftanlegg, ber de OED kreve at parametere i støymodellen fastsettes etter en "konservativ" vurdering. I flere land i EU arbeides det i dag med å ta inn amplitudemodulasjon (syklisk støy) som et vurderingskriterium i forbindelse med støyvurderinger. Dette er en av flere faktorer som bør underbygge anvendelse av en konservativ tilnærming når støyparametere skal settes i støyvurderingene. Støykartet synes ikke å ta tilbørlig hensyn til topografien omkring Bjelkeberg og Oddeheia. Dalens topografi vil skjerme bebyggelsen for vinden og hindre maskering av støyen på vindfulle dager oppe på heia. I bunnen av dalen renner

Tovdalselva og fører med seg kaldt vann som kjøler ned luften i dalen. Dermed dannes det ofte termiske inversjoner i dalen med et kaldt luftlag nederst. Termiske inversjoner medfører at lyden fra turbinene fanges og forplanter seg i disse kaldere, lave luftlagene og dermed svekkes den langsommere enn ved normal radiell sfærisk spredning. Dette er også en faktor som tilsier en konservativ tilnærming i støyvurderingen.

Dersom OED gir konsesjon stilles det krav om at vindturbinene utstyres med "serrated blades" for støyreduksjon når de leveres fra fabrikken, ikke montert i ettertid dersom støy viser seg å være et problem. Videre bes OED om å stille krav til at de vindturbinene som må kjøres i støysvak modus kjøres i støymodus i en betydelig større grad enn tiltakshavers oppgitte 120 grader. Dersom utbygger mener dette tiltaket har betydelig virkning på støyen ved bare 120 grader ber de om at utbygger fremlegger en fagfellevurdert dokumentasjon på at det er slik. Motvind krever videre at det pålegges utbygger å gjennomføre støymålinger/vurderinger ved alle boliger som ligger innenfor eller nær L_{den} 45 desibel grensen. Disse målingene og vurderingene må foretas av en nøytral og uavhengig konsulent som har tillit blant boligeierne. Ved en eventuell konsesjon bes det OED om å stramme inn støyvilkåret, slik at det ikke tillate at støynivået kan overskride L_{den} 45 dBA "dersom det vurderes som nødvendig for vindkraftverkets realiserbarhet" slik det antydes i NVEs konsesjon. Dette begrunnes med at hensikten med støygrenser er å hindre at helseskadelige og uakseptable skader/påkjenninger påføres både folk og dyr. Støygrensene er et signal om at en turbin enten må flyttes eller reduseres i størrelse før den bygges dersom støygrensen står i fare for å bli overskredet. Erfaringer fra andre vindkraftverk har vist at det å få utbygger til å implementere støyreducerende tiltak etter at konsesjonen er gitt er så å si umulig.

Dersom vindkraftverket gis konsesjon, krever Motvind at utbygger pålegges å montere sensorer som måler skyggekast ved de mest berørte boliger. Det må settes krav i en eventuell konsesjonen om at turbinene stoppes dersom skyggekast overskrider grensene på 8 timer/år eller 30 min pr dag. Videre kreves det at konsesjonsbetingelsene angir hvilke andre tiltak som eventuelt skal iverksettes når grensene overskrides.

Dersom vindkraftverket gis konsesjon krever Motvind at utbygger pålegges å benytte seg av radarstyrt teknologi som gjøre at lysene slås på kun når luftfartøy kommer innenfor en avstand fra vindkraftverket som gjør at lysmerking er påkrevd. Dette for å avbøte plagene med lysforurensning som vurderes å være et problem over store avstander.

Motvind mener NVEs vedtak om å gi E.ON ekspropriasjonsrett er i strid med oreiningslovas § 2, og ber på dette grunnlag OED om å avslå søknaden om forhåndstiltredelse før skjønn er avholdt.

Motvind mener NVE ikke i tilstrekkelig grad har påsett at saken er så godt opplyst som mulig og dermed brutt forvaltningslovens § 17.

Trygve Løland skriver i brev av 12.01.2018 at hans klage konsentreres om tiltakets virkninger for friluftsliv. Løland påpeker at kommunen markedsfører seg som en skogsbygd der du kan finne fred og ro, og der det vernede Tovdalsvassdraget ligger sentralt i kommunen. På dette grunnlag stilles det spørsmål ved om et kommunestyrevedtak med en stemmes overvekt, et dårlig underbygget vedtak i NVE og mangelfull konsekvensutredning er tilstrekkelig, tatt i betraktning tiltakets virkninger på natur og rekreasjonsformål. I denne sammenheng fremheves en rekke toppunkter som er i mye bruk i turformål og som vil påvirkes i stor grad. Videre fremheves virkninger for en rekke kulturminner.

Steinar Ånesland skriver i brev av 11.01.2018 at han påklager NVE vedtak, på vegne av en rekke naboer i en vedlagte underskriftskampanje. Ånesland påpeker at NVEs vedtak setter vilkår om naturtypekartlegging før detaljplan/MTA plan kan fremlegges, og konstateres at dette fremkommer etter dialog med Fylkesmannen. De påpeker også OEDs vurdering av beslutningsgrunnlaget i avslaget på

Storeheia, og Fylkesmannens tidligere anbefaling om bruk av en uavhengig part i naturtypekartlegging. På dette grunnlag ber de om at OED stiller krav til en uavhengig kartlegging før sluttbehandling av saken, for å unngå at det såes tvil om kvaliteten på en slik kartlegging.

Vedrørende støy forventes det at OED stiller vilkår om fremlegging av nye støyberegninger og -kart som viser tiltakets virkninger med den typen større vindturbiner som faktisk skal etableres. I denne sammenheng påpekes rapporten «Støyutbredelse ved vindkraftverk i typisk norsk topografi, og at det aktuelle området er preget av både dype daler og høye heier. På dette grunnlag bes det om at det legges til grunn en føre-var holdning.

I støyutredningen som er lagt til grunn for vedtaket er det benyttet myk mark. Dette mener de er feil, da det er mye fjell og reflekterende flater i området. På dette grunnlag bes det om at OED stiller krav om at støyberegningene kvalitetssikres av en uavhengig part, før sluttbehandling. Ånesland påpeker at NVEs vilkår kun sier at vindkraftverket i utgangspunktet skal overholde retningslinje grenseverdi. Dette viser den usikkerhet som ligger i de foretatte beregninger og at NVE faktisk ikke kan garantere for at retningslinjene for støy kan overholdes! I denne sammenheng vises det til flere andre vindkraftverk, der støy er tema både når det gjelder realiteten i virkninger og usikkerhet i beregninger. Det kreves at alle bygninger tas med og plasseres riktig i nye støykart før beslutning fattes.

E.ON skriver at de skal gjøre oppdaterte støyberegninger ved detaljplanlegging av tiltaket. Dette er etter klagerens vurdering altfor sent i prosessen, og det viser at Birkenes kommune hadde et utilfredsstillende beslutningsgrunnlag da de med knappest mulig flertall sa ja til å gå videre med saken. Det påpekes at NVE skriver om virkninger for hytteeiere, men lite om de fastboende i området. Dette har klagerne vanskelig for å forstå/godta, alle den tid fastboende vil måtte leve med støyen hver dag, året rundt.

Når det gjelder skyggekast ber de om at alle hus tas inn beregningene, slik at virkninger for den enkelte hus- og hytteeier synliggjøres. I tillegg mener de at det som for støy må fremlegges en ny beregning med større turbiner og større rotorblad. Etter klagerens syn må det stilles krav om bruk av teknologi som stanser turbiner som gir skyggekast over grenseverdiene, eventuelt må de tas ut. NVE henviser til avbøtende tiltak, men det hjelper ikke med solskjerming, på tider av året man normalt er mye ute.

Ånesland er bekymret for tiltakets landskapsvirkninger, virkninger for friluftsliv og for Birkenes kommunes status som friluftslivkommune. I denne sammenheng fremheves Rislåknuten som er et viktig turmål i kommunen. Med en utbygging vil utsynet herfra bli totalt forandret, ved at man i vest vil se rett på utbyggingsområdet. Utsynet fra Heimdalsknuten, Håstølnuten, Hengeknuten mv. vil også bli svært forringet. På dette grunnlag mener de at kommunen ofrer fremtidige knapphetsgoder, som stillhet og «urørt natur» for et kortsiktig økonomisk vinning. De frykter at tiltaket kan medføre tap av private eiendomsverdier. Klagerne mener videre at arbeidet med «nasjonal ramme for vindkraft» som NVE nå utfører på bestilling fra Olje- og energidepartementet må slutføres før nye vindkraftkonsesjoner blir gitt.

Kjell Asdal skriver i epost av 11.01.2018 at han er bruker av området i friluftssammenheng. Han mener Birknes kommunes positive beslutning i saken baseres på at de ikke evner å tenke i et større perspektiv grunnet dårlig økonomi, og stiller spørsmål til hvem som kan tillate slik ødeleggelse av særpreget på bygda for alltid. I denne sammenheng påpekes Trottohytta og toppene Heimdalsknuten og Rislånuten.

Frank Væting skriver i brev av 12.01.2018 at han påklager NVEs vedtak som eier av en fritidsbolig mellom Oddeheia og Bjelkeberget. Tiltakets samlede virkninger i form av støy, skyggekast og visuelle virkninger vil gi hytten betraktelig redusert verdi, både i eiendomsverdi og til bruk som utgangspunkt for friluftsliv og til rekreasjon. Væting kan ikke se at det finnes gode avbøtende tiltak, men mener likevel at dersom tiltaket gjennomføres bør avbøtende tiltak komme eiere av berørte eiendommer til gode, i form av økonomisk kompensasjon for tap av bruks- og eiendomsverdier.

Tiltakshavers vurdering av klagen

Klagene ble oversendt E.ON til uttalelse i e-post av 16.01.2018, jamfør forvaltningsloven § 33. Tiltakshaver har kommentert klagen i brev av 24.01.2018. NVE vil i vurdering av klagen referere til relevant informasjon fra brevet.

NVEs vurdering av klagen

NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet, alternativt oversende klagen til OED for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33.

Etter forvaltningsloven § 33 2. ledd skal NVE avvise klagen dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt. Klagen er gitt innen klagefristen og tilfredsstillende de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningslovens kapittel VI. NVE har med bakgrunn i dette forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33.

Nedenfor vil NVE kommentere de anførte klagegrunnene tematisk. Forøvrig vises det til notatet «Bakgrunn for vedtak» av 28.03.2014 og NVEs vedtak av 08.12.2017.

NVEs vektlegging av fordeler

Flere av klagerne påpeker at NVE legger produksjon av fornybar energi til grunn som fordel av prosjektet, og at NVE ikke lenger argumenterer for måloppnåelse i landets fornybarmål eller som et nødvendig prosjekt i den norsk/svenske sertifikatordningen. Dette sees i sammenheng med landets økende el-overskudd, mellom 10 og 19 TWh, som også forventes økt på grunn av mer nedbør. Klagerne mener at NVEs vektlegging av ny produksjon av 270 GWh fornybar energi ikke kan begrunnes og derav ikke kan tillegges vekt. Dette sees i sammenheng med at investeringene stort sett tilfaller utenlandske selskaper, at den produserte kraften i hovedsak skal eksporteres og at sertifikatordningen medfører at norske strømforbrukere får en kostnad på i størrelsesorden 200-400 millioner kroner i de 15 årene ordningen varer, avhengig av sertifikatverdi. Videre hevdes det at NVE ikke har tillagt naturen tilstrekkelig egenverdi. Dette er ikke-materielle verdier, som ikke inngår i de økonomiske vurderingene av prosjektet, som etter klagerens vurdering øker den negative siden i konsesjonsavgjørelsen. Motvind mener at NVE ikke har tatt hensyn til at det allerede er gitt mye natur i Agder til både vannkraft og vindkraft og at totalbelastningen på landsdelen er for stor. På dette grunnlag bestrides NVEs konklusjon om at de positive sidene er overveiende i forhold til ulempene prosjektet medfører.

NVE legger til grunn at tiltakets årlige produksjon av 270 GWh ny fornybar energi er et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. EU har ambisiøse mål for omlegging til fornybar energi, og Norge er en del av det europeiske kraftmarkedet. Produksjonen av vindkraft følger i hovedtrekk forbruksprofilen over året, og kan sammen med regulerbar vannkraft øke mulighetene for å erstatte fossil energibruk i årene som kommer, både i Norge og Europa.

Harstad skriver at området mellom Senumstadbrua og Brokke allerede er et overskuddsområde, og at det knyttes store kostnader til utbygging for å kunne ta imot mer strøm. NVE viser i denne sammenheng til vår vurdering i vedtak av 08.12.2017 av nettkapasitet og kostnader ved alternative produksjonsløsninger.

Naturmangfold

Flere av klagerne fremhever tap av biologisk mangfold og virkninger for flere fuglearter som krever store arealer til hekking, spillplasser og leveområder, hvorav flere av disse artene er rødlistet. Motvind skriver at NVE bare legger vekt på naturtyper av viktig regional eller nasjonal verdi og rødlistede fuglearter/fuglearter av nasjonal forvaltningsinteresse, og at det følgelig ikke tas hensyn til lav, planter, insekter, amfibier, reptiler eller pattedyr. Dette finner de oppsiktsvekkende, sett i sammenheng med at

konsekvensutredningen var mangelfull når det gjaldt kartlegging av arter i disse gruppene. Det påpekes at vindkraftverk kan påvirke sårbare flaggermusarter som tusse-, troll- og storflaggermus. Motvind mener konsesjonen er gitt i strid med naturmangfoldlovens § 8 - 12. De mener også at tiltaket kan påføre dyr unødige påkjenninger og belastninger og dermed er i strid med dyrevelferdloven § 3.

Flere av klagerne stiller spørsmål til beslutningsgrunnlaget i saken, og viser til OEDs klageavgjørelse i Storeheisaken, der departementet blant annet skriver at virkninger for fugl har vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet og viser til Før-var prinsippet i Naturmangfoldloven. Det hevdes at NVE bagatelliserer disse momentene i sitt vedtak for Oddeheia og Bjelkeberg og dermed ikke tar tilstrekkelig hensyn til OEDs vurdering av de store negative virkningene av et vindkraftverk i området. Videre hevdes det at NVEs konsesjonsvedtak i realiteten åpner for at før-var-prinsippet kan fravikes.

Steinar Ånesland påpeker at NVEs vedtak setter vilkår om naturtypekartlegging før detaljplan/MTA plan kan fremlegges, og konstateres at dette fremkommer etter dialog med Fylkesmannen. På dette grunnlag ber Ånesland om at OED stiller krav til en uavhengig kartlegging før sluttbehandling av saken, for å unngå at det såes tvil om kvaliteten på en slik kartlegging. Motvind skriver at området i dag har et relativt urørt preg og kan fungere som leveområde for mange truede eller sårbare arter. De mener også at det vil være faglig vanskelig og uforutsigbart å vurdere hvordan inngrepene påvirker enkeltarter og naturtyper. Fragmenteringen av leveområdene og tapet av biologisk mangfold vil også påvirkes av økt ferdsel som følge av veiutbygging, økt hogst som følge av økt tilgjengelighet og det lyd- og synsinntrykket anlegget gir dyr og fugler som lever i området. Motvind mener på dette grunnlag at det er lite sannsynlig at småskala-enderinger i plassering av vindturbiner, nettilknytning og veier har reell mulighet til å avbøte de samlede virkningene av inngrepene.

NVEs viser til vår vurdering av naturmangfold, som beskrevet i punkt 3.7 i vårt vedtak av 08.12.2017. NVE konstaterer at klagerne er uenig i vår vurdering av tiltakets virkninger på naturmangfold, og uenige i at naturtypekartlegging kan utsettes til detaljplan/MTA-fasen av prosjektet. Vi kan imidlertid ikke se at det er fremlagt argumenter som medfører at vi vil vurdere saken annerledes etter vurdering av fremlagte klager på dette tema.

Når det gjelder eventuelle virkninger for flaggermus legger NVE til grunn at artskartleggingen som skal gjennomføres før detaljplanleggingen også tar stilling til muligheten for om rødlistede flaggermusarter kan berøres, herunder storflaggermus (VU), tusseflaggermus (VU) og trollflaggermus (VU). Eventuelle registreringer av rødlistede flaggermusarter skal så langt som råd er hensyntas i detaljplanleggingen av prosjektet.

Virkninger for Tovdalsvassdraget

Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk er lokalisert nær det vernede Tovdalsvassdraget. Flere av klagerne mener etablering kan forringe verneverdiene for vassdraget og dermed er i strid med Verneplan for vassdrag og Forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. På dette grunnlag stilles det tvil til NVEs vurdering om at tiltaket ikke er et omfattende inngrep som vil påvirke vassdraget. Motvind mener NVE burde tatt hensyn til at Tovdalsvassdraget er det eneste større vassdraget i Sør-Norge som renner fra fjell til fjord og som er praktisk talt upåvirket av lokale forurensninger og ødeleggende kraftutbygging. Naturvernforbundet viser til § 49 i naturmangfoldloven og mener vindturbiner i begge områdene vil ha vesentlig negativ innvirkning på verneverdiene med lys, lyd og visuell forurensing. Motvind påpeker at NVE ikke har vurdert hvordan tiltaket kan påvirke fisk i Tovdalsvassdraget, og opplyser om flere forskningsarbeider som viser at lavfrekvent lyd påvirker laksefisk, ål og andre fiskearter. Fisk hører et annet frekvensspekter enn mennesker, og kan påvirkes av lydbølgene i vann. Dette kan påvirke fiskens atferd, og anvendes for å skremme fisk bort fra kraftverk og liknende. Motvind finner ikke grunnlag for å hevde at bygging av et vindkraftverk langs

Tovdalselva vil påvirke vandring og opphold av laksefisk og/eller ål, men poengterer at verken konsekvensutredningen eller NVEs saksbehandling belyser om dette kan være et problem eller ikke, og at beslutningsgrunnlaget i saken vurderes som for dårlig.

Vedrørende virkninger av lyd for å holde fisk, og da hovedsakelig smolt, unna kraftverk er NVE kjent med at dette har vært prøvd ut, blant annet av forskningsmiljø på Biologisk institutt i Oslo. I arbeidene til O. Sand m.fl. fremgår det at den store forskjellen i karakteristisk akustisk impedans mellom luft og vann medfører at lyd i luft bare i liten grad transmitteres inn i vannet. Det meste av lyden reflekteres ved overflaten mellom luft og vann. Det vises også til at fisken tilpasser (habituering) seg lyd over tid. I forsøkene med å skremme smolt har lydkildene vært satt i vannet. På grunn av avstanden til turbinene og nivået på kildestøyen vil et vindkraftverket på Oddeheia og Bjelkeberget etter NVEs vurdering ikke påvirke fiskebestanden i Tovdalsvassdraget.

Når det gjelder tiltakets øvrige virkninger på Tovdalsvassdraget viser NVE til kapittel 4.9 og 5.3 i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 28.03.2014. NVE har vurdert omfanget av tiltakets virkninger for vassdraget, herunder avstanden fra planområdene til Tovdalselva, til å være slik at tiltaket ikke vil medføre vesentlige virkninger for verneverdiene tilknyttet vassdraget. Innkomne klager har etter NVEs vurdering ikke fremlagt nye argumenter som gjør at NVE vil endre vurderingen av at tiltaket ikke er uforenelig med vernet og vernegrunnlaget av Tovdalsvassdraget.

Virkninger for urørt natur og friluftsliv

Flere av klagerne skriver at tiltaket er lokalisert sentralt i et av Agders viktigste område for tilnærmet urørt natur, og at områdets verdi som rekreasjonsområde ikke er tillagt tilstrekkelig vekt. Ånesland mfl. er bekymret for tiltakets landskapsvirkninger, virkninger for friluftsliv og for Birkenes kommunes status som friluftslivkommune. I denne sammenheng fremheves Rislåknuten som er et viktig turmål i kommunen. Med en utbygging vil utsynet herfra bli forandret, ved at man vil se utbyggingsområdet i vest. Utsynet fra Heimdalsknuten, Håstøknuten, Hengeknuten mv. vil også endres. På dette grunnlag mener de at kommunen ofrer fremtidige knapphetsgoder, som stillhet og «urørt natur» for et kortsiktig økonomisk vinning. Deler av det berørte området er INON, og klagerne minner om at sammenhengende naturområder er prioritert sikret for fremtiden. Det opplyses av flere at området er et yndet friluftsområde for store deler av Agderbyen, med Kristiansand, Grimstad og Lillesands 150 000 innbyggere. Området ligger i kort avstand fra Kristiansand, med nærhet til Europa og har derfor stor verdi for tilreisende. Dette er et potensial som etter all sannsynlighet vil øke i årene framover, og gi fremtidige muligheter for reiseliv. Birkenes kommune har vurdert og klassifisert områdene som friluftsområder, og det er hevdet at virkninger for friluftsliv er vurdert som lavt klassifisert i konsekvensutredningen. Klagerne mener også at verdisetningen for Bjelkeberget som friluftsområde ikke er i tråd med områdets reelle verdi. Vindturbinene vil dominere landskapsbildet over et stort område som bl.a. også omfatter Storehei, som er et svært viktig friluftsområde.

E.ON har i sin kommentar til klagen fremlagt en oversikt over avstanden mellom planområdene og de toppunktene/turmålene som er fremhevet i klagen. Her fremgår det av avstanden varierer mellom 2 og 15 km. Mange av dem ligger over 10 km fra tiltaket. NVE konstaterer at tiltaket vil bli synlig fra mange av disse områdene, men vi vurderer ikke den visuelle belastningen som vesentlig for topper i denne avstanden fra vindkraftverk. NVEs viser for øvrig til punkt 4.6, 4.7 og 4.9 i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 28.03.2014. Det er etter vår vurdering ikke fremlagt informasjon i klagen som medfører at NVE har funnet grunnlag for å endre tidligere vurdering av virkninger for friluftsliv og ferdsl, virkninger for reiseliv eller virkninger for INON.

Trottohytta

Lillesand og Omegn Turistforening mener at deres hytte på Trotto blir verdiløs som følge av tiltaket. På dette grunnlag bes det enten om at NVEs vedtak omgjøres, eller at OED benytter forurensningslovens § 17 til å innløse Trottohytta.

E.ON har i sin vurderingen av klagen fremlagt kart som viser Trottohyttas beliggenhet i forhold til planområdene. Avstanden mellom Trotto hytta og Bjelkeberg planområde ca. 1000 m og avstanden fra Oddeheia planområde er ca. 4350 m. Nærmeste planlagte turbin i Bjelkeberg planområde er ca. 1200 m fra Trotto hytta. NVE konstaterer at hytta ligger så nærme Bjelkeberget at hytta kan påvirkes. Vi vurderer imidlertid ikke virkningene som så stor at det er grunnlag for å stille krav om innløsning av Trottohytta.

Støy

Flere klager fremhever tiltakets støyvirkninger for både fastboende på Senumstad, Rislå, Fossane, Søre-Herefoss og Væting, i tillegg til en rekke fritidseiendommer. De kan ikke forstå hvorfor NVE ikke har krevd oppdaterte støykart basert på 4 MW turbiner, all den tid det skrives at dette er en sannsynlig turbinstørrelse. Dette kreves oppdatert før konsesjonsspørsmålet avgjøres. Dette er etter klagerens vurdering altfor sent å fremlegge oppdaterte støyberegninger ved detaljplanlegging av tiltaket. Det påpekes at NVE skriver om virkninger for hytteeiere, men lite om de fastboende i området. Dette har klagerne vanskelig for å forstå/godta, alle den tid de vil måtte leve med støyen hver dag, året rundt.

E.ON har i sin kommentar til klagen påpekt at de reviderte støyberegningene, oversendt NVE 26.11.2017, viser at ingen fastboliger eller fritidsboliger E.ON ikke har avtale med vil få støyvirkninger som overskrider retningslinjen på L_{den} 45 dBA. Avstanden til alle støyfølsomme bygg, der E.ON ikke har avtale med eier, vil være minst 600 m i den videre planleggingen av prosjektet. Med utgangspunkt i plasseringen av vindturbiner som er brukt i tilleggsopplysningene er korteste avstand mellom fastbolig og nærmeste vindturbin ca. 770 m i luftlinje. Den hytta de per i dag ikke har avtale med er fritidsboligen «Ramsebu», eid av klagerne Christer Birkeland m/flere, omtalt i utredningene som «hytta nr. 9». For denne hytta er to alternativer utredet; et alternativ der E.ON tar utgangspunkt i at en minnelig avtale med eier er inngått, og der støynivået vil overskride retningslinjene for støy, og et alternativ der avtale ikke blir inngått og der planene for Bjelkeberg vindkraftverk er korrigert sånn at retningslinjene for støy og skyggekast vil bli overholdt for hytta. Hvis E.ON ikke oppnår enighet om en frivillig avtale med eier vil avstanden fra hytta til nærmeste turbin være på minst 800 m.

NVE konstaterer at E.ON planlegger vindkraftverket på en slik måte at verken bolighus eller fritidsbebyggelse som ikke har inngått avtale med tiltakshaver vil få støy over retningslinjens grenseverdi på L_{den} 45 dBA. NVE har i vår vurdering forholdt seg til støyvirkninger for støyfølsom bebyggelse uavhengig av bruksform.

I støyutredningen som er lagt til grunn for vedtaket er det benyttet myk mark. Dette mener klagerne at er feil, da det er mye fjell og reflekterende flater i området. På dette grunnlag bes det om at OED stiller krav om at støyberegningene kvalitetssikres av en uavhengig part, før sluttbehandling. Det er hevdet i klagen at støykartet i saken ikke synes å ta tilstrekkelig hensyn til topografien omkring Bjelkeberg og Oddeheia. Klagerne hevder at dalens topografi vil skjerme bebyggelsen for vinden og hindre maskering av støyen på vindfulle dager. I denne sammenheng vises det til rapporten «støyutbredelse ved vindkraftverk i typisk norsk topografi. I bunnen av dalen renner Tovdalselva og fører med seg kaldt vann som kjøler ned luften i dalen. Dermed kan det dannes termiske inversjoner i dalen med et kaldt luftlag nederst. Termiske inversjoner kan medføre at lyden fra turbinene fanges og forplanter seg i disse

kaldere, lave luftlagene og dermed svekkes den langsommere enn ved normal radiell sfærisk spredning. Dette er også en faktor klagen legger til grunn for at myndigheten må kreve en konservativ tilnærming til støyvurderingen.

E.ON har i vurderingen av klagen fremlagt avstands- og høydeforskjeller mellom planområdene og Tovdalselva. Videre skriver de at oppdaterte støyberegninger fremlagt i detaljplan/MTA fasen i prosjektet vil bli laget slik at topografi og type markoverflate i, og rundt planområdene blir vurdert og tatt hensyn til. Parameterer som vindforhold, luftfuktighet, og temperatur vil også bli vurdert som en del av disse beregningene.

Konsesjonen ble gitt basert på støyutredningen som fremlagt i brev av 28.11.2016. Etter NVEs vurdering tilfredsstillende støyutredningen og tilleggsinformasjonen de krav som settes til utredning av støy i vindkraftsaker. Det er etter NVEs vurdering ikke grunn til å tro at høydeforskjellene mellom Tovdalselven og planområdene tilsier at dagens modellverktøy for støyberegning ikke vil gi gode estimater på støyutbredelse. Utreder bør likevel være oppmerksom på lokal inversjonsforhold i detaljplanlegging av tiltaket. Dersom tiltaket skal bygges med andre vindturbiner enn det som er lagt til grunn for utredningen skal eventuelle forskjeller i virkninger beskrives i detaljplanen for tiltaket. Dersom tiltaket gir andre støyvirkninger enn det som er lagt til grunn for konsesjonsvedtaket skal det fremlegges en revidert støyutredning.

Klagerne mener at det bør stilles krav utover at støyen holdes innenfor dagens grenseverdi på L_{den} 45 dBA som et årsgjennomsnitt. Det påpekes at dagens regime med årsgjennomsnitt vil medføre at naboene vil måtte leve med lengre perioder hvor det støymer mer enn 45 dB. Etter Motvinds mening bør OED kreve at støygrensen for vindkraftverk skal beregnes som et døgnsnitt og ikke et årsgjennomsnitt. Siden det pågår arbeid med oppdatering/innskjerping av støyforskriften for vindkraftanlegg, ber de OED kreve at parametere i støymodellen fastsettes etter en "konservativ" vurdering. I flere land i EU arbeides det i dag med å ta inn amplitudemodulasjon (syklisk støy) som et vurderingskriterium i forbindelse med støyvurderinger. Dette er en av flere faktorer som bør underbygge anvendelse av en konservativ tilnærming når støyparameterne skal settes i støyvurderingene.

NVE konstaterer at dagens støyretningslinje T-1442 definerer grenseverdien for støy fra vindkraftverk som gjennomsnittsverdien L_{den} 45 dBA. NVE er kjent med at Miljødirektoratet i disse dager arbeider med en revisjon av veilederen til retningslinjen, M-128, men det foreligger etter det NVE er kjent med ikke planer om å endre støyretningslinjen.

Motvind krever at det pålegges utbygger å gjennomføre støymålinger/vurderinger ved alle boliger som ligger innenfor eller nær L_{den} 45 dBA grensen. Disse målingene og vurderingene må foretas av en nøytral og uavhengig konsulent som har tillit blant boligeierne. Ved en eventuell konsesjon bes OED om å stramme inn støyvilkåret, slik at det ikke tillates at støynivået kan overskride L_{den} 45 dBA "dersom det vurderes som nødvendig for vindkraftverkets realiserbarhet. Dette begrunnes med at hensikten med støygrenser er å hindre at helseskadelige og uakseptable skader/påkjenninger påføres både folk og dyr.

NVE vurderer vilkåret satt i konsesjonen som et strengt støyvilkår. Når det gjelder kravet om støymåling ved alle boliger som ligger innenfor eller nær L_{den} 45 dBA grensen vurderer NVE dette som lite hensiktsmessig. Dette er kjent som immisjonsmåling, og er en usikker og kostnadskrevende måte å etterprøve om konsesjonsvilkår for støy oppfylles eller ikke. Immisjonsmåling må gjennomføres over lange tidsrom for å sikre årsvariasjoner, og at det da alltid vil kunnes stilles spørsmål til sammenhengen mellom bakgrunnsstøy og støy fra vindkraftverket. NVE vurderer derimot krav til emisjonsmåling som hensiktsmessig. Da måles faktisk kildestøyen fra vindturbinene på Oddeheia og Bjelkeberget, og støyutbredelsen beregnes så på nytt.

I klagen skrives det i en eventuell konsesjon må stilles vilkår om at vindturbinene utstyres med "serrated blades" for støyreduksjon når de leveres fra fabrikken, ikke montert i ettertid dersom støy viser seg å være et problem. Videre bes OED om å stille krav til at vindturbinene kjøres i støymodus i en betydelig større grad enn de 120 grader tiltakshaver har lagt til grunn. Dersom utbygger mener dette tiltaket har betydelig virkning på støyen ved bare 120 grader ber de om at utbygger fremlegger en fagfellevurdert dokumentasjon på at det er slik.

Det er etter NVEs vurdering ikke grunnlag for å pålegge avbøtende tiltak som føre-var krav, uten at det er dokumentert at dette er nødvendig for at støyretningslinjens grenseverdier opprettholdes. Tiltakshaver bør etter vår vurdering stå fritt til å velge teknologi og driftsregime for å optimalisere sitt prosjekt, innen de rammer som er satt i konsesjonen for tiltaket.

Skyggekast

Klagerne ber om at det fremlegges en ny beregning med større turbiner og rotorblad. Dersom vindkraftverket gis konsesjon, kreves det i klagen at utbygger pålegges å montere sensorer som måler skyggekast ved de mest berørte boliger. Videre kreves det vilkår om at turbinene stoppes dersom skyggekast overskrider grensene på 8 timer/år eller 30 min pr dag. Det kreves også at konsesjonsbetingelsene angir hvilke andre tiltak som eventuelt skal iverksettes når grensene overskrides.

NVE vurderer vilkåret som er satt vedrørende skyggekast som tilstrekkelig til at dette ikke vil bli et vesentlig problem for skyggekastfølsombebyggelse rundt tiltaket.

Visuelle virkninger av lyssetting

Dersom vindkraftverket gis konsesjon krever Motvind at utbygger pålegges å benytte seg av radarstyrt teknologi som gjøre at lysene slås på kun når luftfartøy kommer innenfor en avstand fra vindkraftverket som gjør at lysmerking er påkrevd.

NVE konstaterer at lysmerking vil forsterke de visuelle virkningene av vindkraftverket om natten, i skumring og mørke dager. Hinderlysmarkering av vindturbiner fastsettes i medhold av forskrifter som forvaltes av Luftfartstilsynet. Radarstyrt slokkesystemer kan være aktuelt for anlegg der lysmerkingen vurderes å være et så stort problem at installasjon av dette forsvarer kostnadene det medfører for teknologi som er godkjent av Luftfartstilsynet. Dette skal vurderes av tiltakshaver i tilknytning til detaljplanen for tiltaket.

Eiendomsverdier

Flere klagere skriver at verdireduksjon på hus og hytter og tap av livskvalitet og friluftsliv i stillhet og ro er ikke vurdert. Væting kan ikke se at det finnes gode avbøtende tiltak, men mener likevel at dersom tiltaket gjennomføres bør avbøtende tiltak komme eiere av berørte eiendommer til gode, i form av økonomisk kompensasjon for tap av bruks- og eiendomsverdier.

NVE er ikke kjent med at eiendomsverdier påvirkes signifikant ved etablering av vindkraftverk i regionen. Unntakene er der tiltakene ligger svært nær hus og hytter, og der tiltakene gir fysiske virkninger, som støy og skyggekast. Erstatningskrav som følge av en eventuell konsesjon ligger imidlertid utenfor det NVE skal vurdere gjennom konsesjonsbehandlingen.

Ekspropriasjon

Motvind mener NVEs vedtak om å gi E.ON ekspropriasjonsrett er i strid med oreiningslovas § 2. Videre skriver de at det er store uenigheter tilknyttet det planlagt anlegget, og ber på dette grunnlag OED om å avslå søknaden om forhåndstiltredelse før skjønn er avholdt. NVE konstaterer at vedtak om forhåndstiltredelse ikke fattes før konsesjonen for tiltaket er endelig og skjønn er begjært.

Birkenes kommunes behandling av saken

Flere klagere stiller spørsmål til det positive kommunestyrevedtaket i saken, som er fattet med en stemmes overvekt. Dette sees i sammenheng med at det rett før vedtaket ble fremlagt lovnader om 3 millioner kroner i økonomisk kompensasjon til støyutsatte fastboenderundt tiltaket. Dette og ordførers roller i saken bes vurdert i klagebehandlingen.

NVEs konstaterer at Birkenes kommunes prosess frem til vedtak i saken er et lokalpolitisk tema, som ikke faller innunder de temaer NVE er satt til å vurdere.

Nasjonal ramme for vindkraft

Klagerne mener også at arbeidet med «nasjonal ramme for vindkraft» som NVE nå utfører på bestilling fra Olje- og energidepartementet må slutføres før nye vindkraftkonsesjoner blir gitt.

NVE har ikke funnet grunnlag for å avvende klagebehandlingen av Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk til arbeidet med nasjonal ramme for vindkraft er ferdigstilt. NVE understreker i den sammenheng at også fremtidens vindkraftprosjekter skal vurderes på grunnlag av konkrete virkninger, basert på søkers rett til å få saken behandlet.

Øvrige tema

Birkeland skriver at det er begått en saksbehandlingsfeil i medhold av Forvaltningsloven § 27, da de som grunneiere ikke har blitt tilsendt vedtaket. NVE konstaterer alle grunneiere i Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk med tilhørende nettilknytning ble varslet om NVEs vedtak i brev fra E.ON av 19.12.2017.

Motvind mener NVE ikke i tilstrekkelig grad har påsett at saken er så godt opplyst som mulig og dermed brutt forvaltningslovens § 17. NVE mener saken var tilstrekkelig opplyst til at vedtak kunne fattes.

Konklusjon

I vedtak av 08.12.2017 ga NVE E.ON Wind Norway, branch of E.ON Wind Norway konsesjon for å bygge og drive Oddeheia og Bjelkeberget vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Birkenes kommune, Aust-Agder fylke. NVE har mottatt 10 klager.

NVE kan ikke se at det i klagene er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre eller omgjøre vårt vedtak av 08.12.2017. Klagene oversendes derfor OED til endelig avgjørelse, jmfør forvaltningsloven § 33. Alle sakens dokumenter gjøres tilgjengelige for departementet gjennom internettløsningen SeDok.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Arne Olsen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Anne-Gerd Væting Sunde
Aust-Agder fylkeskommune
Birkenes kommune
Christer Birkeland
Frank Væting
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder
Kjell Asdal
Lillesand og Omegn Turistforening
Motvind - folkeaksjonen mot vindmøller i Birkenes
Naturvernforbundet i Vest-Agder
Steinar Ånesland
Trond Harstad
Trygve Løland